

/ А.Б. Широкопад. Режим доступу: http://www.xliby.ru/istorija/davnii_spor_slavjan_rossija_polsha_litva_s_illyustracijami/p4.php

7. Bourgeois E. Manuel historique de politique étrangère [Text] / E. Bourgeois. – Paris: E. Belin, 1941. – V.2. – 806 p.
8. Driault E. Napoléon et l'Europe. [Text] / E. Driault – P. 1910; 1912. – V.1-2. – 985 p.
9. Lanfrey P. Histoire de Napoléon I-er. / P. Lanfrey – Charleston: Nabu Press, 2010; –V.2-5.- 2132 p.
10. Nieuwazny A. My z Napoleonem [Text] / A. Nieuwazny. – Wrocław: Wyd. Dolnośląskie, 1999, - 305 s.
11. Paszkowski F. Dzieje Tadeusza Kościuszki, pierwszego naczelnika polaków [Text] / F. Paszkowski – Kraków, Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1872. – 357 s.
12. Zahorski. A Spor o Napoleona we Francji I w Polsce [Text] / A. Zahorski. – Warszawa : Państwowe Wydawn. Naukowe, 1974. – 338 s.

Аннотация

Исследуются дипломатические действия французского правительства в герцогстве Варшавском и Великом княжестве Литовском, направленные на обеспечение приверженности со стороны местного населения к наполеоновским идеям.

Ключевые слова: дипломатические действия, герцогство Варшавское и Великое княжество Литовское, Наполеон.

Annotation

The diplomatic actions of the French government in the Duchy of Warsaw and the Grand Duchy of Lithuania to ensure local population's loyalty to the Napoleonic ideas are studied.

Keywords: diplomatic actions, the Duchy of Warsaw, the Grand Duchy of Lithuania, Napoleon

**Дмитро Крисенко
(Київ)**

СУПЕРНИЦТВО США ТА СРСР У АФГАНІСТАНІ (1979–1989) (СТОРИНКИ ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЗАВЕРШАЛЬНОГО ЕТАПУ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»)

У статті висвітлюється політика США щодо Афганістану в контексті геополітичного протистояння із СРСР 1980-х років.

Ключові слова: «холодна війна», США, СРСР, Афганістан, Середній Схід, опозиція, моджахеди, протистояння.

Війна як суспільне явище була неодмінним супутником людської цивілізації на всіх етапах її розвитку. За даними дослідників, з 6 тисяч років писаної історії світу лише 200 були мирними. У другій половині ХХ ст. на земній кулі перманентно існувало близько 100 «гарячих точок». Особливу цікавість серед них викликає Афганістан, який протягом свого існування являв собою хронічне вогнище міжнародного напруження. На думку багатьох аналітиків, втягнення Кремля у афганські події та протидія йому з боку Вашингтона виступили одними з причин падіння авторитету радянської адміністрації, та, як наслідок, дезінтеграції СРСР. Отже, об'єктом даної статті є міжнародні відносини, предметом – форми, методи та результати політики США в Афганістані 1979–1988 рр.

Інтерес щодо Афганістану Вашингтон почав проявляти задовго до введення радянського контингенту – у 1942 р., коли Сполучені Штати відкрили у Кабулі своє посольство. На той час прийшлося правління Аманули Хана, який прагнув модернізувати соціально-економічне та політичне життя власної країни (до того однієї з найвідсталіших у світі) відповідно до європейських стандартів [1]. Для реалізації цієї цілі він звернувся по допомогу до великих держав світу. Однією з країн, що відгукнулися на цей заклик і сприяли Афганістану у ранній період його реконструкції, були США. Відповідно до пакету допомоги, протягом 1945–1954 рр. американський уряд надав Кабулу кредит у 70 млн. дол. для будівництва шляхів сполучення та іригаційних систем [2].

Вашингтон демонстрував зацікавленість у розвитку країни та забезпечував їй свою економічну підтримку, проте цей інтерес був обмеженим. Аналіз перспектив розвитку гірського королівства дав однозначний висновок: з точки зору інвестицій, воно не було вигідним реципієнтом. Пошуки родовищ нафти на афганській території виявилися безплідними, отже, особливої уваги американських політиків Афганістан не привертав. Така ситуація зберігалася і у 1960-і рр., коли вони відкрито і наступально диверсифікували свою азійську стратегію. Афганські справи зайняли у ній третєорядне місце, поступаючись за актуальністю іранським, а також пакистанським – саме ці держави поруч з Туреччиною виступали головною опорою США у Західній Азії.

З іншого боку, більшу зацікавленість у афганських справах демонструвала Москва, і понад половина зовнішньої допомоги, отриманої Кабулом у перший період його модернізації, надійшла саме з СРСР. Від середини 1950-х рр. він стає головним зовнішньоторговельним партнером Афганістану; допомога з радянського боку дорівнювала мільярду дол. [3] Інтерес Кремля до даної країни мав, передусім, геополітичний характер, а саме – убезпечення своїх південних кордонів. На той час у Білому домі подібне зближення Москви та Кабулу та теплота їхніх взаємин не викликали

занепокоєння.

Проте незабаром ситуація кардинально змінилася, і відбувся перегляд оцінки стратегічної важливості Афганістану. Передусім, йдеться про прагнення американських політиків дестабілізувати ситуацію на радянських кордонах та водночас зміцнити власні позиції на Близькому та Середньому Сході. Наприкінці 1970-х рр. ці позиції було поставлено під удар, адже політична обстановка у згаданих регіонах серйозним чином ускладнилася. До центральних подій міжнародного життя слід віднести ескалацію громадянського конфлікту у Ливані, а також негативні наслідки «Війни судного дня» та нафтового шоку. Проте справжньою катастрофою для США виявилася Ісламська революція в Ірані та детронізація його шаха. Втративши свого надійного союзника у Тегерані, адміністрація США шукала йому заміну. Інтереси Вашингтону в регіоні більше не були гарантовані, і афганська тематика для нього несподівано перетворилася на одну з найбільш актуальних. З тих пір, Білий дім став говорити про радянську політику щодо Кабула, як «найбільш серйозну загрозу для миру в усьому світі після Другої світової війни» [4].

Стурбованість американських чиновників щодо ситуації в Афганістані пояснювалася подіями квітня 1978 р., коли влада у країні від правлячого короля Мохамеда Дауда перейшла до прорадянськи орієнтованої Народно-демократичної партії. З того часу, політику США щодо Кабула слід розглядати, передусім, крізь призму «холодної війни». Геополітичне суперництво двох наддержав та боротьба за вплив над багатьма регіонами загострилася, причому першочергове значення отримали прикордонні країни. Володарі Кремля та Білого дому ставали все більш підозрілими щодо взаємних намірів, і будь-яке досягнення в Радянському Союзі чи Сполучених Штатах розглядалося як свідчення переваги однієї системи в порівнянні з іншою. У ментальності американських чиновників у ті роки знову ожила теорія «комуністичного доміно», відповідно до якої Радянський Союз нібито прагнув захопити весь світ. Американці аналізували внутрішнє становище справ Демократичної Республіки Афганістан та були занепокоєні зростанням кількості радників з СРСР у 1978–1979 рр. Намагаючись прогнозувати подальший розвиток подій, З. Бжезінський (радник з національної безпеки Дж. Картера) попередив президента про високий ступінь загрози інтересам їхньої держави. Бжезінський стверджував, що Ради мали «намір використовувати Афганістан для того, щоб реалізувати свою владу і поширювати вплив на сусідні Пакистан і Іран, а в кінцевому рахунку в усьому регіоні Південної Азії» [5]. Було схвалене рішення розпочати таємну боротьбу проти нових властей Афганістану.

Дії американських політиків полегшувалися тим, що всередині Афганістану уряд НДПА мав невисокий авторитет. Спостерігачі відзначали амбітність та одночасну некомпетентність нових афганських чиновників [6]. Зокрема, націоналізація та перерозподіл земельних угідь на початковому етапі призвела до паралічу сільського господарства країни. Ще менш популярною була політика НДПА в гуманітарних питаннях – обмеження ролі духовенства та спроба руйнування напівфеодальних порядків. Ці проблеми виявилися каталізатором для появи опозиції, яка здобула певну соціальну базу. Відповідно, встановлення союзницьких відносин опозиціонерів із американськими спецслужбами було цілком логічним. На початку 1979 р. Бжезінський зумів провести через Раду національної безпеки рішення про необхідність «більш прихильного ставлення до тих, хто в Афганістані був сповнений рішучості зберегти незалежність» [7]. Відразу після висунення Бжезінським даної пропозиції у Сполучених Штатах почали проходити регулярні зустрічі з представниками афганської опозиції. За вісім місяців до встановлення радянської присутності [8] посольство США в Афганістані просило пакистанські власті рекомендувати повстанські організації, які могли прийняти американську допомогу. У інтерв'ю, що згодом було надано виданню «Ле Нувель Обзервер», Бжезінський підтвердив цей факт, визнавши, що ЦРУ почало надавати допомогу афганським опозиціонерам задовго до введення обмеженого контингенту, прагнучи «затягнути росіян до афганської пастки» [9].

Натомість, решта американських політиків заперечує таку версію подій та наполягає на тому, що втручання США у афганські справи було відповіддю на вже наявний факт введення військ з боку СРСР. У грудні 1979 р. Політбюро ЦК КПРС відповіло згодою на заклик афганського уряду про широку військову допомогу. На той момент НДПА недостатньо контролювала ситуацію в регіонах, і опір вже було підготовлено у 25 з 28 провінцій країни. Отже, метою радянських службовців була взаємодія з центральним урядом у спробі налагодити порядок та створити сприятливі умови для стабільного розвитку республіки. Натомість, на думку американців, СРСР, передусім, прагнув розширити свої південні кордони. Американські політики підозрювали, що Радянський Союз прагнув отримати контроль над близькосхідною нафтою, що означало принциповий вибір Москви на користь глобальної конфронтації. Натомість радянське керівництво було переконане, що «афганське питання» виступило для Вашингтона лише приводом для відновлення експансіонізму та гонки озброєнь. Таким чином, у Москві та Вашингтоні склалася однаково хибна думка про стратегію суперника.

Отже, у США було вирішено, що для боротьби з афганськими комуністами та радянським контингентом усі засоби доступні. На світовій геополітичній шахівниці Афганістану було відведено місце пішака. Країна була засобом, за допомогою якого існувала можливість невеликою ціною деморалізувати та дестабілізувати противника у «холодній війні». 3 липня 1980 р. президент Дж. Картер підписав наказ, що передбачав фінансування антикомуністичних сил у Афганістані. Загальна стратегія дій на афганському напрямку була накреслена З. Бжезінським. Його план передбачав втягування СРСР у протистояння на території Афганістану та підтримку усіх опозиційних Москві сил. Операція з організації диверсійних дій проти частин радянської армії отримала назву «Циклон». Базовою установкою керівників ЦРУ було прагнення уникати безпосередньої присутності американців на афганській території, як і прямого здійснення трансакцій [10]. Ефективна боротьба з Радами і розпалювання громадянської війни в Афганістані, вимагала, передусім, співпраці та підтримки сусідніх із ним країн. Через це, значну роль було відведено пакистанській розвідці (Inter-Services Intelligence, ISI). Ця спецслужба здійснювала постачання зброї, фінансування та вишкіл бійців антиурядової афганської опозиції та координацію їхніх дій. За деякими даними, через кілька днів після введення радянських військ, Картер запропонував пакистанському президенту Зія-уль-Хаку сотні мільйонів доларів у вигляді економічної та військової допомоги в обмін на співробітництво у допомозі повстанцям. Голова Пакистану, цілі якого в Афганістані співпадали з американськими, погодився. Розрахунок було спрямовано на можливість заперечення Сполученими Штатами їхньої участі у цій війні, якщо така необхідність виникне у подальшому. Відкриття пакистанського кордону значно посилювало позиції моджахедів: північно-західний район республіки мав стати базою, де вони повинні були бути прийняті, навчені та відправлені у бій; там само мали осідати біженці. Втім, згодом інфраструктура опозиції охопила більшу частину країни [11]. Отримуючи допомогу, пакистанські політики могли самі обирати афганських ватажків, яким вона передавалася. Ставку було зроблено на угруповання фундаменталістського толку. До компетенції ISI також було включене вербування до лав опору добровольців з інших мусульманських країн. У період з 1978 по 1992 рр. під орудою Пакистану пройшли підготовку понад 100 тис. бойовиків понад із 40 країн. Таким чином, Ісламабад перетворився на опосередковану сторону конфлікту, співпрацюючи з США. Останніми, зі свого боку, було розроблено пакет економічної допомоги та військових контрактів, який протягом 1981–1993 рр. склав суму 7,4 млрд. дол. Зроблено це було не зважаючи на те, що пакистанський уряд продовжував свою ядерну програму, і крім того, утискав права людини.

До своєї боротьби проти СРСР у Афганістані Вашингтон прагнув долучити максимально широке коло учасників, отже, моджахеди отримували зброю з еміратів Перської затоки, Ізраїлю, Китаю та багатьох західноєвропейських країн. У всіх випадках, проміжною ланкою між ними виступала ISI. Знаючи про цей стан речей, Радянський Союз також тиснув на Пакистан, надаючи військову допомогу Індії, яка становила для Ісламабада серйозну загрозу. Отже, «афганська проблема» являла собою вузол міжнародних протиріч, у якому крім внутрішньоафганських справ були переплетені інтереси СРСР, США, Пакистану, Індії, Ірану та багатьох арабських країн.

Афганський опір одразу набув релігійного забарвлення, тому таємна допомога його бійцям від 1979 р. з боку американських можновладців явила собою дуже вдалий стратегічний хід. США змогли залучити на свій бік велику кількість фанатично налаштованих радикалів, при цьому уникаючи серйозних зобов'язань і не доправляючи власні війська.

Крім таємної підтримки моджахедів, у арсеналі інструментів тиску на Кремль Білий дім мав і дипломатичні засоби. Зокрема, вже 4 січня 1980 р. Картер звернувся до Сенату з проханням відкласти розгляд договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (ОСВ-2) [12]. Відбулося згортання усіх галузей, в яких було розпочато співпрацю з СРСР у попереднє десятиліття. Йшлося, зокрема, про зупинення відкриття консульств, заморожування культурного обміну та торгівлі.

Встановлення радянської присутності в Афганістан стало важливим приводом для ескалації психологічної війни проти Москви. Американські ЗМІ на цьому ґрунті широко розгорнули антирадянську пропаганду в світовому масштабі. Одним з елементів цієї лінії була заборона американцям брати участь у Літніх Олімпійських іграх 1980 р. та заклик долучитися до бойкоту інші країни. Президент Картер прагнув ізолювати СРСР та створити проти нього якомога ширшу міжнародну коаліцію.

Республіканська адміністрація Рейгана, що у 1981 р. зайняла місце демократів у Білому домі, проводила активну наступальну зовнішню політику, яка значною мірою була продовженням «доктрини Картера», а почасти включала в себе нові елементи.

Якщо для Дж. Картера конфлікт в Афганістані займав помітне, проте не вирішальне місце в загальному контексті глобального радянсько-американського протистояння, то Р. Рейган надавав цій війні набагато більшого значення. Його адміністрація взяла курс на широкомасштабне використання афганської кризи з метою зміцнення американського впливу у близько- і середньоазійському регіоні і отримання дивідендів у «холодній війні»; були значно розширені масштаби різнобічної допомоги

афганським повстанцям. Метою цього було максимальне виснаження Радянського Союзу; крім того, підтримуючи повстанців, Вашингтон прагнув продемонструвати лідерам і населенню мусульманських держав, що не США, а СРСР є «ворогом ісламу», і тим самим спробувати підірвати позиції Кремля у країнах, що розвивалися. Разом із тим, Білий дім прагнув максимально приховати свою участь у афганських справах [13].

Підписана у січні 1983 р. директива NSDD-75 оголосила метою США збереження тиску на СРСР та завдання йому максимальних військових, моральних та інших збитків у разі продовження дислокації в Афганістані [14]. Завданням директиви була оптимізація допомоги моджахедам та створення тактичної переваги у їхній бік, що прискорило б поразку СРСР. Для реалізації цих планів Рейган просив у Конгресу 450 млн. дол., які незабаром були виділені [15]. В результаті, моджахеди здійснили спробу перенесення бойових дій на радянські терени. Їхні спеціально підготовлені угруповання проводили операції на території СРСР, використовуючи високотехнологічні вибухові пристрої, надані ЦРУ та китайські пускові установки, за допомогою яких проводилися диверсії проти інфраструктури [16]. Однак адміністрація Рейгана не змогла вдатися до ще більш агресивних дій на радянській території із використанням стрілецької зброї [17].

Отже, програма «Циклон» продовжувала діяти, і її фінансування з року в рік збільшувалося – завдяки активній підтримці багатьох американських політиків вищого та середнього рангу. До 1987 р. США щороку надавали повстанцям майже 700 млн. дол. військової допомоги, а також стабільно постачали їм 65000 тонн зброї. В кінцевому рахунку, таємна допомога Конгресу афганській опозиції становила більшу суму, ніж всі інші таємні операції ЦРУ у 1980 р., разом узяті. Крім того, у реалізації програми допомоги моджахедам брав участь цілий ряд приватних агенцій та осіб, ЗМІ, банків та «гуманітарних» організацій [18].

У середині 1980-х рр. США не брали формальної участі у бойових діях проти СРСР та прагнули не залишати власних «слідів», проте їхня політична, фінансова та військова підтримка опозиційних радянській владі сил мала надзвичайно негативний вплив на розвиток ситуації у країні та регіоні в цілому. Навіть спираючись на підтримку Кремля, керівництво у Кабулі було неспроможне налагодити сталий розвиток. Вирішальну роль у державному управлінні почали грати радники з СРСР, склад яких до середини 1980-х рр. перевищив 5 тис. чол., загальна ж чисельність радянського військового контингенту складала біля 80 тис. чол. Відбувалася поступова радянізація Афганістану.

У країні була встановлена однопартійна система з керівною роллю НДПА. Республіка отримала статус спостерігача у Раді економічної взаємодопомоги та була

зарахована до держав, що ступили на соціалістичний шлях розвитку. Втім, ситуація залишалася стабільно складною. Враховуючи економічні диверсії та санкції американців проти СРСР, кремлівське керівництво опинилося у складній ситуації [19]. Одним з результатів цього було розгортання процесів «перебудови» та наростання дестабілізації у СРСР.

Отже, політику Рейгана щодо Афганістану можна було охарактеризувати як успішну, адже її наслідком був підрив єдності радянського суспільства. Ведення війни вимагало використання на невиробничі потреби істотної частини ресурсів держави, крім того, протести викликали зростання кількості жертв. Позиція КПРС з «афганського питання» піддавалася все більш гострій критиці. Частину еліти, офіцерів та широкі верстви населення охопили капітулянтські настрої. Поруч із допомогою іншим союзникам – В'єтнаму, Монголії, Нікарагуа, Кубі, Анголі, Мозамбіку, Ефіопії, Сирії, так само як і дотації у бік центральноєвропейських країн, витрати на Афганістан для радянського бюджету перетворювалися на все більший тягар.

Радянське керівництво почало розроблювати шляхи виходу з тупику, прагнучи розширити соціально-політичну підтримку прорадянської влади всередині Афганістану. У травні 1986 р. під впливом Москви афганський лідер Б. Кармаль передав свою посаду Мухамеду Наджибу (який навіть змінив прізвище на традиційно мусульманське – Наджибулла). Прагнучи загасити конфронтацію у суспільстві, новий лідер у січні 1987 р. запропонував розпочати переговори.

Опозиція, натомість, відкинула цю пропозицію, заявивши, що вступить у діалог з урядом тільки після виведення радянських військ [20]. США продовжували надавати опозиції свою підтримку, і у 1986 р. поставили їй новітні переносні зенітні ракетні комплекси «Стінгер», що дозволило успішно боротися з радянською авіацією [21].

Дії Наджибулли, як і зміна тактики радянських військ не принесли перелому ситуації в країні на користь Москви. Через це радянські лідери, не приховуючи наміру вивести контингент з Афганістану, в секретному порядку розпочали консультації щодо даного питання з США та Пакистаном. Така позиція влаштувала останніх, і у березні-квітні 1988 р. під егідою ООН у Женеві пройшли переговори між СРСР, США, Афганістаном та Пакистаном. Останній фактично представляв інтереси афганської опозиції, яка, втім, не беручи офіційної участі у переговорах, у подальшому цих домовленостей не виконувала. 14 квітня 1988 р. був підписаний пакет угод із врегулювання ситуації навколо Афганістану. СРСР мав вивести свій контингент, а США

взяли на себе зобов'язання утримуватися від втручання у справи республіки [22]. До 15 лютого 1989 р. Москва виконала свої зобов'язання. Її втрати склали біля 15 тис. чол. [23]

Підсумовуючи, зазначимо, що у день, коли останній радянський солдат перейшов через річку Амудар'я, Білий дім, Державний департамент та ЦРУ святкували перемогу у «холодній війні». Натомість лідери опозиції досягнутих домовленостей не визнали та готувалися до наступу на Кабул. Пакистан і США, незважаючи на сенс Женевських угод, збільшили допомогу противникам Наджибулли. Всупереч прогнозам, він зміг відбити наступи опозиції та утримував владу в країні ще протягом двох років. Ситуація стала критичною лише після остаточного припинення його підтримки з боку Москви, 16 квітня 1992 р. Афганська республіка впала. США, зі свого боку, втратили інтерес до країни (як і до афганських біженців) дозволивши їй перетворитися на осередок криміналу.

Джерела та література

1. Hafizullah E. *State, Revolution, and Superpowers in Afghanistan* / E. Hafizullah. – N.Y.: Praeger Publishers, 1990. – 156 p. – P. 3.
2. Ibidem. – P. 52.
3. Cooley J. *Unholy Wars: Afghanistan, America and International Terrorism* / J. Cooley. – Sterling: Pluto Press, 1999. – 276 p. – P. 3.
4. Harvey K. *Afghanistan, The United States, and the Legacy of Afghanistan's Civil War* / K. Harvey [Електронний ресурс] // Stanford University. – Режим доступу до статті: http://www.stanford.edu/class/e297a/Afghanistan_United_States.htm.
5. Вудворд Б. Признание шефа разведки / Б. Вудворд. – М.: Политиздат, 1990. – 479 с. – С. 70.
6. Isby D. *War in a Distant Country, Afghanistan: Invasion and Resistance* / D. Isby. – London: Arms and Armour Press, 1989. – 128 p. – P.18.
7. Brzezinski Z. *Power and Principle: Memoirs of the National Security Advisor* / Z. Brzezinski. – N.Y.: Farrar, Straus, Giroux, 1983. – 464 p. – P. 427.
9. Interview with Zbigniew Brzezinski, President Jimmy Carter's National Security Adviser [Електронний ресурс] // Centre for Research on Globalization. – Режим доступу до документу: <http://www.globalresearch.ca/articles/BRZ110A.html>.
10. Carew T. *Jehad! The Secret War in Afghanistan* / T. Carew. – Edinburgh: Mainstream, 2000. – 282 p. – P. 165.
11. Москаленко В. Н. Внешняя политика Пакистана. (Формирование и основные этапы эволюции) / В. Н. Москаленко. – М.: Наука, 1984. – 301 с. – С. 251.
12. Системная история международных отношений 1918–2003 / Под ред. А. Д. Богатурова. – Т. 3 (1945–2003). – М.: НОФМО, 2003. – 709 с. – С. 424.
13. Reagan R. *National Security Strategy of the United States* / R. Reagan. – Washington: Pergamon-Brassey's Intern. Defense Publ., 1988. – 120 p. – P. 27–28.

14. NSDD 75 US Relations with the USSR. White House, January 17, 1983 [Електронний ресурс] // Federation of American Scientists. – Режим доступу до документу: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-075.htm>.

15. Позиция руководства США в связи с вводом советских войск в Афганистан в 1979 г. (Из Архива Национальной безопасности США) / Предисл. Дж. Хершберга // Новая и новейшая история. – 1997. – № 3. – С. 114.

16. Schweizer P. Reagan's War: The Epic Story of His Forty Year Struggle and Final Triumph Over Communism / P. Schweizer. – N.Y.: A Division of Random House, 2002. – 339 p. – P. 234–235.

17. Самуилов С. М. Президент, конгресс и американская политика в отношении Афганистана / С. М. Самуилов // США. Канада: экономика, политика, идеология. – 2003. – № 12. – С. 39.

18. Крысин М. Ю. Джихад: от Кашмира до Нью-Йорка / М. Ю. Крысин. – М.: Вече, 2005. – 480 с. – С. 137.

19. Kengor P. The Crusader: Ronald Reagan and the Fall of Communism / P. Kengor. – N.Y.: Harper&Collins, 2006. – 412 p. – P. 275.

20. Маначинский А. Я. Афганистан: когда дуют ветры войны / А. Я. Маначинский. – К.: Румб, 2006. – 576 с. – С. 111.

21. Ключников Б. Ф. Исламизм, США и Европа: Война объявлена! / Б. Ф. Ключников. – М.: Эксмо, 2003. – 320 с. – С. 138.

22. Системная история международных отношений 1918–2003 / Под ред. А. Д. Богатурова. – Т. 3 (1945–2003). – М.: НОФМО, 2003. – 709 с. – С. 473.

Аннотация

В статье освещается политика США в Афганистане в контексте геополитического противостояния с СССР 1980-х годов.

Ключевые слова: «холодная война», США, СССР, Афганистан, Средний Восток, оппозиция, моджахеда, противостояние.

Annotation

The issues of the US policy toward Afghanistan in the context of geopolitical confrontation with the USSR of the 1980's are highlighted in the article.

Key words: «cold war», the USA, the USSR, Afghanistan, Middle East, opposition, Mujahideen, struggle.

Анатолій Недиба

(м. Київ)

СТАНОВИЩЕ РОБІТНИКІВ КРАЇН ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ В 20-Х РР. XX СТ.: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ

В даній роботі на основі компаративного аналізу робиться спроба висвітлити